

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/35, p. 487-501

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12833>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

HADİS KÜLTÜRÜNDE ESTETİK

Ali KARAKAŞ*

ÖZET

Tüm insanların barış, huzur, saadet ve mutluluğunu hedefleyen İslâm dininin iki temel kaynağı vardır. Bunlar, Allah'ın kelamı olan Kur'an ve Hz. Muhammed'in sünnetidir. Hz. Muhammed'in söz, fiil ve takrirlerinden oluşan sünnet, Kur'an'ın tefsir ve açıklaması durumundadır. Kur'an ve sünnet, insanların hayatlarının her alanına hitap etmektedir. Sanat ve estetiğin de İslâm kültüründe önemli bir yeri vardır. Çeşitli sözlük ve ansiklopedilerde sanat ve estetik hakkında değişik tanımlar yapılmıştır. İslâm dininin ana kaynağı olan Kur'an'da estetiği çağrıştıran pek çok kavramlardan bahsedilmektedir. Özellikle Hz. Muhammed'in (s.a.v.) söz, fiil ve takrirlerinde de estetiği dile getiren güzellik türü ifadelerin yer aldığını okumaktayız. Hz Muhammed (s.a.v.) hayatının her aşamasında estetik, zarafet, düzen, tertip ve disipline önem vermiş ve Müslümanların dikkatlerini bu noktalara çekerek bu çerçevede hayatlarını tanzim etmelerini istemiştir. Bu çalışmamızda, bu konuları, bilhassa estetik kavramı çerçevesi dâhilinde kabul edilecek ifadelerin hadis kültüründeki yeri üzerinde duracağız. Çünkü güzelliği, zarafeti ve ahengi ifade eden çeşitli şeyler, insan hayatında yer almaktadır. Bu gibi şeyler, insanın ruh ve zihin dünyasını beslemektedir. Bu nedenle estetik kavramı dâhilinde kabul edilen her türlü güzelliğin, fert ve toplum hayatında önemli bir yeri vardır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Hadis, Sanat, Estetik

---

* Yrd. Doç. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, El-mek: alikarakas72@hotmail.com

---

AESTHETICS IN HADITH CULTURE

ABSTRACT

There are two main sources of Islamic religion. These are the principles that aim at peace, happiness, tranquility and happiness of all people. These are the Qur'an and the Sunnah of Hz. Muhammad. The circumcision of Hz. Muhammad's words, deeds and punishments is the interpretation and explanation of the Qur'an. Quran and Sunnah, would impact every area of people's live. Art and aesthetics also has an important place in Islamic culture. Different dictionaries and encyclopedias have made different definitions about art and aesthetics. The Qur'an, the main source of Islamic religion, speaks of many concepts that remind aesthetics. Especially we have also read that in Hz. Muhammad's words, deeds and remarks, there are also expressions of beauty that express aesthetic. In this work, we will emphasize the place of the expressions which will be accepted within the frame of the aesthetic concept, especially in the hadith culture. Because beauty, elegance and harmony, is involved in human life. This things feed the world of the soul and the mind. For this reason, every kind of beauty accepted within the concept of aesthetics has an important place in the life of individual and society.

STRUCTURED ABSTRACTS

The Islam is a religion which aims to provide peace, serenity, felicity and happiness for all people in the world. In the beginning of the Qur'an, the Qur'an emphasizes the Allah is the lord of the all things and worlds. In addition, the Qur'an ends with the message that the Allah is the lord of all humans. This situation, show us; how the Qur'an and Islam is universal elements. The main sources of Islamic religion are; first is the Qur'an and the Sunnah of the Prophet Muhammed(PBUH) is the second main source of Islam. Because Hz. Muhammad(PBUH) said to an hadith: "I left you two things. As long as you act in accordance with these two things, you will never perish. These two things are the Book of Allah(the Qur'an) and my Sunnah. ". As stated in this hadith, the Qur'an is the Word of God. The Sunnah is Hz. Muhammad's(PBUH) the conduct he has done, the words he has said, and the tactics he has endorsed. In a way, that is the interpretation and explanation of the Qur'an. People need to act in accordance with the Qur'an and the Sunnah in proportion to their power. In various verses of the Qur'an, this is mentioned that the Sunnah of the Prophet Muhammed(PBUH). The Islamic religion, which aims kindness of all people, addresses all aspects of their lives. The attitude of the Islamic religion to all things is in frame of beauty and kindness that deals with the soul of man. Because things like beauty, ornaments, art and aesthetics form the essence, spirit, emotions and inner world of human life. People live with these feelings, without these emotions, human life would not be a important. These emotions, even in different forms, are reflected in every aspect of human life. Aestetik is generally intertwined with art. Since the beginning of mankind, people have always been interested in beauty. Even when we are young, we are

---

Turkish Studies

witnessing that every person wants to be adorned and good looking. Even if it is different, each person chooses what they see good and beautiful social life. We see this in marriage, clothing, and so on. No man accepts the ugliness which is the opposite of beauty. Even one person who looks ugly would not accept that he is ugly. When you say to a child who is still small, "You are not beautiful, you are a ugly" you react naturally or at least in some way. But when you say to whom "you are beautiful and good" he or she would be satisfied. Therefore, this understanding of beauty, which exists in the soul of people, is reflected in the social lives of people, even if they are different. For this reason, various arts, which have an important place in the field of beauty, are at the forefront in human life. Taking into account its importance, first we want to focus on the definition of the "art". Art refers to the superior creativity exhibited by methods used in expressing a feeling, thought, design or beauty, depending on these methods. The ideal thing in art is to reveal beauty.

The ideal thing in art is to reveal beauty. Art and aesthetics have close relations with each other. Aesthetics is generally defined as the discipline of philosophy that deals with values in the field of art or beauty. Aesthetic discipline is about beauty or kind of beauties. Aesthetics analyze the pleasures and tastes of those concerned with all sense limbs. In other words, aesthetics, which has an important place at every stage of human life, is an art or beauty philosophy that examines the beauty part of our emotional activities. In shortly, we can say science of beauty. The aesthetic word is defined in contemporary Arabic "Ilm Ul-Jamâl" it's knowledge of beauty. As a philosophy of art, "jamâl" refers to qualities which are felt in event in general, and which give positive emotions and judgments such as liking, liking, pleasure in human soul. "Ilmu'l-Jamâl" investigates subjects such as the nature of beauty, principles, value judgments about art, beauty theories. As we mentioned above, aesthetics and beauty have started with humanity. Because this feeling has existed in the spirit world of people who live in every period. In many verses of the Qur'an, which is the main source of Islamic religion, concepts such as beauty, ornament, joy, love and so on fall within the scope of aesthetics are included. Allah draws attention to beauty even in salutation, saying, "When a salute is given to you, you should respond with a more beautiful than the same or with the same salutation" in the Qur'an. Again, in the Qur'an, it is reported that the beauty of creation secrets of men and that beauty are based on aesthetics with the expression "He created you to testify about which of your actions will be better". While Allah mentioned the Marjam in the verses of the Qur'an with beauty kindness. The message on this subject is: " Then Allah accepted her in a beautiful way and raised her beautifully." Also Allah speaks about animals that have an important place in our social life, and expresses words like "jamâl" and "ziynet". Hz.Muhammad (PBUH) mentioned various branches of art in his hadiths, he has also drawn attention to the beauty and aesthetics of these arts branches. It is possible to see this beauty and aesthetics at every stage of his social life. His talk with all the people, his trade, his sitting up, has always been in the rules of beauty, kindness, tolerance, love and understanding. In his family life, he acted with a beautiful sense of aesthetics, even in his behaviour with his ladies and children. We have read that Hz.Muhammad's (PBUH) invitation and communication did not make any distinction between people, that he did it in the best possible

---

Turkish Studies

way. He said that, "It is known for sure that Allah is beautiful and loves beauty" This hadith show us reveals how Hz. Muhammad (PBUH) cares about aesthetics and beauty. In another hadith, "Allah has commanded that in all things he will command beauty ."

Holding everything in front of the beauty, when Hz. Muhammad (PBUH) sent a delegation one time, he addressed the people in the delegation: "You are going your brothers. Make your journey beautiful. Be an example among people in keep top supple and clean. Because Allah does not like to be ugliness and knowingly ugly. " Hz. Muhammad (PBUH) also emphasized the importance of being clean and beautiful, as well as pointing out to us that we should be clean. A crucial issue that is mentioned in this hadith is the emphasis that people are brothers to each other. The feeling of fraternity is effective in spreading goodness and beauty among people. Hz. Muhammad (PBUH) said: "The most profitable in terms of faith is the one whose morality is beautiful." he says, he shows that in all things, he is emphasizing the importance of acting beautifully even in his moral code. When we examine Hz. Muhammad's (PBUH) various behaviors in his social life, we can learn that he takes care of aesthetics in his words and actions. For example, when his son Abraham's grave was corrected, When Hz. Muhammad (PBUH) saw something similar to a stone on the side of the grave , he straightened it with his fingers and said, "When one of you does a job, do it right." In the another rumor reported that when excavated Muhammad's son's grave, he was standing on the edge of the grave. He saw a slot on the edge, took a piece of mudbrick by hand, gave it to the boiler, and told him to put it in the void. The Prophet did this and that addressed those people there as well: "Certainly, these kinds of things will never benefit anyone. But he does not look nice to the person." This behavior of Hz. Muhammad (PBUH) reveals how much he attaches importance to the aesthetics of what is visible. As a result, When we examine Hz. Muhammad's (PBUH) life, we see that he places importance on beauty and aesthetics in all areas of emotional limbs.

Keywords: Qur'an, Hadith, Art, Aesthetics.

GİRİŞ

İslam dini, tüm insanların barış, huzur, saadet ve mutluluğunu sağlamayı hedeflemektedir. Kur'ân, "الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ" (*Tüm âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun*) (el-Fatiha 1/1). ifadesi ile başlamakta ve "مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ" (*cinler ve insanlar*) (en-Nâs 114/6). ile bitmektedir. Onun başında tüm âlemler ve sonunda da tüm insanlar dile getirilmektedir. Bu durum, Kur'ân'ın ve dolayısı ile İslâm'ın ne kadar evrensel olduğunu göstermektedir. İslâm dininin ana kaynağı olarak Kur'ân'dan sonra Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünneti gelmektedir. (Zeydan, 1979, s.131 vd; Ebû Zehra, tsz., s. 97 vd.) Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v.), bir hadiste şöyle buyurmuştur: "Size iki şey bıraktım. Siz, bu iki şeye uygun hareket ettiğiniz müddetçe, hiçbir zaman sapıtmayacaksınız. Bu iki şey, Allah'ın kitabı olan Kur'ân ve benim sünnetimdir." (Ebû Dâvûd, Menâsik, 56; İbn Mâce, Menâsik, 84; Muvatta, Kader, 3; İbn Hanbel, III, 26; el-Münâvî, 1938, III, 240).

Bu hadiste belirtildiği gibi Kur'ân, Allah'ın kelimidir. "Senne-yesünnü" fiiliden türemiş bir isim olan "sünnet", kelime olarak hayat tarzı, bir yaşam modeli, hal, tavır, gidişat, yol, kanun, tabiat, yön ve benzeri daha pek çok anlamlar için kullanılmaktadır. (el-Halil b. Ahmed, 2003, II, s. 285; Ezherî, 2004, IX, s. 426 vd.. İbn Manzûr, 1994. XIII, s. 220 vd.; Zeydân, ve Abdulkahhar, 2011, s. 12.; Koçyiğit, 1992, s. 429; Aydınlı, 2012,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/35

s. 284). Bir terim olarak sünnet, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yapmış olduğu davranışları, söylediği sözleri ve tasvip ettiği takrirleridir. (Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. el-Kâsımî, 1987, s.62, 64; Zeydân, 1979, s. 13; Karakaş, 2015, s. 182 vd). Bir bakıma sünnet, Kur'ân'ın tefsir ve açıklaması durumundadır. (ez-Zehbî, tsz. I, 32.) İnsanların, güçleri nispetinde hem Kur'ân'a hem de sünnete uygun hareket etmeleri gerekmektedir. Kur'ân'ın çeşitli ayetlerinde, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetinin önemine işaret edilmektedir. Örneğin bir ayette Allah, onun yaşam tarzının iman edenler için bir model olduğunu anlatmaktadır:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Andolsun, Allah Resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.” (el-Ahzâb 33/21). Bu ayeti önceki ve sonraki ayetler ile beraber incelediğimizde, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) inanan insanlar için her konuda, sosyal hayatın her aşamında güzel bir örnek olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. (Ferrâ, tsz. II, s. 339). O, her türlü hal ve hareketlerinde inanan insanlar için güzel bir örnek durumundadır. (Kurtubî, 2006, XIV, s. 138 vd). İnanan insanların, zamanında daima onunla beraber bulunmaları ve onunla beraber hareket etmeleri gerektiği gibi, günümüzde de onun sünnetini takip etmeleri gerekir. (Taberî, 2013, XI, s. 173).

Diğer bir ayette ise, ona iman eden, ona saygı gösteren, ona yardım eden ve ona indirilen Kur'ân'a uyanların kurtuluşa erecekleri müjdelenmektedir:

فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur'ân'a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (el-A'râf 7/157). Bu ayette, inanan insanların Hz. Muhammed'e (s.a.v.) saygı göstermeleri ve gerektiğinde ona yardımcı olmaları emredilmektedir. (Mâverdi, 2012, II, s. 269; Ibn Kesîr, tsz., II, s. 222).

Bu ve benzeri daha pek çok ayet, sünnetin İslâm dinindeki önemini vurgulamaktadır. Tüm insanların iyiliğini hedefleyen İslâm dini, onların hayatlarının her alanına hitap etmektedir. İslâm dininin her şeye bakışı, aynı zamanda insanın ruh dünyasını ilgilendiren güzellik çerçevesi dâhilinde olmaktadır. Çünkü güzellik, süslenme, sanat ve estetik gibi şeyler, insan hayatının özünü, ruhunu, duygularını ve iç âlemini oluşturmaktadır. İnsanlar, ancak bu duygularla yaşar. Bu tür duygular olmazsa, insan hayatının bir önemi kalmaz. Bu duygular, farklı şekillerde de olsa, insan hayatının her alanına yansımaktadır. Hz Muhammed (s.a.v.) hayatının her aşamasında estetik, zarafet, düzen, tertip ve disipline önem vermiş ve Müslümanların dikkatlerini bu noktalara çekerek bu çerçevede hayatlarını tanzim etmelerini istemiştir. Bu makaleyi yazmamızın temel amacı, insan hayatının her safhasını ilgilendiren estetiği, İslâm dininin ana kaynağı olan Kur'ân ve özellikle Kur'ân'ın izahı durumunda olan hadis çerçevesi dâhilinde yorumlamaktır. Estetik, genel olarak sanat ile iç içe bulunmaktadır. Dolayısı ile bu çalışmayı hazırlarken, önce sanat ve estetik kavramlarını tanıtmaya çalışacağız. Ardından genel olarak İslâm'da estetik üzerinde duracağız. Burada Kur'ân'ın estetiğe bakışına dokunacağız. Çalışma alanımız hadis olduğu için, ağırlıklı olarak Hz. Muhammed ve estetiğin onun hayatına yansımalarını değerlendireceğiz. Bu çalışmada bulunurken, ağırlıklı olarak konu ile ilgili hadislerin üzerinde duracağız. Haliyle bu açıklamalarda bulunurken, estetiğin sosyal hayattaki yeri ve önemi üzerinde de durmuş olacağız.

A – Sanat Ve Estetik

İnsanlığın başlangıcından bu yana, insanlar daima güzelliğe ilgi duymuşlardır. Çocukken bile, her insanın süslenmek ve güzel görünmek istediğine şahit olmaktadır. Farklı da olsa, her insan

sosyal hayatta daime güzel gördüğü şeyleri seçer. Bunu evlilik, giyim ve benzeri her şeyde görmekteyiz. Hiçbir insan, güzelliğin zıttı olan çirkinliği kabul etmez. En çirkin görünen insan bile, kendisinin çirkin olduğunu kabul etmez. Henüz küçük olan çocuğa, “Sen güzel değil, çirkinsin” dediğiniz zaman, ağlar veya en azından bir şekilde tepki gösterir. Ama kime, “Güzelsin!” dersiniz, memnuniyetini dile getirir. Dolayısı ile insanların ruh dünyasında mevcut olan bu güzellik anlayışı, farklı da olsan insanların sosyal hayatlarında kendini göstermekte ve dışarıya yansımaktadır. Bu nedenle, güzellik alanında önemli bir yere sahip olan çeşitli sanatlar, insan hayatında ön plana çıkmaktadır. Önemine binaen, önce sanat kelimesinin tanımını üzerinde durmak istiyoruz.

Arapça bir kelime olan sanat, “*sana 'a-yesna 'u*” fiilinden türemiş bir isimdir. Bu isim, yapılan iş ve meslek anlamındadır. Terim olarak sanat, insanların hissettikleri duygu, tasarımı, güzellik ve benzeri anlatımlarda kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatımlar sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık demektir. (İbn Manzûr, 1994, VIII, s. 291; Cürçânî, 1990, s. 140; Akalın, 2011, s. 202). Diğer bir ifade ile sanat, bir duygu, düşünce, tasarım ya da güzelliğin ifadesinde kullanılan yöntemlerle, bu yöntemlere bağlı olarak sergilenen üstün yaratıcılık demektir. Sanat kelimesi, İngilizce ile Fransızcadaki “*art*” ve Almancadaki “*kunst*” kelimeleri ile ifade edilmektedir. (Cevizci, 2013, s. 1357). Sanatta ideal olan şey, güzelliği ortaya çıkarmaktır. Bu güzellikler, insanların tüm duyu organlarını ilgilendirmektedir. İnsan hayatındaki önemi nedeni ile dünyanın çeşitli ülkelerinde Sanat Enstitüleri kurulmaktadır. Bunun yanında üniversitelerde bile sanat dersleri ve tarihi okunmaktadır. Sanat ile estetiğin birbirleri ile yakın ilişkileri bulunduğu için, sanat hakkında bu kısa bilgileri verdik. Şimdi de estetiği tanıtmaya çalışacağız.

Estetik, genel olarak sanat ya da güzellik alanında söz konusu olan değerleri konu alan felsefe disiplini olarak tanımlanmaktadır. Estetik disiplini, güzeli ya da güzelliği konu alır. Estetik, tüm duyu organlarla ilgili olan haz ve tatları analiz eder. Diğer bir ifade ile İnsan hayatının her safhasında önemli bir yere sahip olan estetik, duysal faaliyetlerimizin güzelle ilgili kısmını inceleyen sanat veya güzellik felsefesidir. Buna kısaca, güzellik bilimi diye biliriz. Aslında o, duyu bilimi anlamına gelmektedir. Estetik kelimesi, terim olarak “algılama”, “hissetme”, farkına varma” ve “anlama” anlamlarına gelen Yunanca “*aisthesis*” kelimesinden türemiştir. Köken itibari ile Yunanca olan estetik, diğer çeşitli dillerde birbirine yakın telaffuzlarla dile getirilmektedir. Örneğin estetik için İngilizcede “*aesthetics*”, Fransızcadaki “*estétique*” ve Almancadaki “*aesthetik*” kelimeleri kullanılmaktadır. (Höfel, 2006, s. 11; Yazır, 1981, s. 91; Cevizci, 2013, s. 587; Akalın, 2011, s. 821). Estetik kelimesi, çağdaş Arapçada “*İlmu'l-Cemâl*” yani güzellik bilimi diye tanımlanmaktadır. Bir sanat felsefesi terimi olarak “*cemâl*”, genellikle eşya ve olgularda varlığı hissedilen ve insan ruhunda beğenme, hoşlanma, zevk alma gibi olumlu duygular ve yargılar doğuran nitelikleri ifade etmektedir. “*İlmu'l-Cemâl*” ise, güzelliğin mahiyeti, ilkeleri, sanat ile ilgili değer yargıları, güzellik teorileri gibi konuları araştırır. (Salibâ, 1982, I, s. 407 vd). Arapçada ayrıca “*el-Cemâliyyât*”, “*Felsefetü'l-Cemâl*” ve “*Felsefetü'l-Fen*” gibi kelimeler de estetik için kullanılmaktadır. Osmanlı âlimleri, estetik için “*İlm-i Hüsn*”, “*İlm-i İhsâsât*” ve daha sonraları “*Hikmet-i Bedâyi*” kelimelerini kullanmışlardır. Günümüzde ise estetik, güzel sanatlar felsefesi olarak tanımlanmaktadır. (Ayvazoğlu, 2000, XXII, s. 146). Kanaatimizce bir bilim dalı olan estetiğin amacı, duygulu bilginin geliştirilmesi, iletilmesi ve sanata dönüşerek insan hayatını pozitif yönde etkilemesi olmalıdır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi estetik ve güzellik, insanlıkla beraber başlamıştır. Çünkü bu duygu, her dönemde yaşayan insanların ruh dünyasında var olmuştur. Bu duyguyu taşıyan estetik, insan hayatında çeşitli çağrışımlara neden olmaktadır. (Höfel, 2006, s. 9). Bu duygu, her insanda farklı bir alanda kendini göstermektedir. Bir insan, güneşin batımında güzellik ve estetik duygusunu hisseder. Başka bir insan, bu duyguyu birinin yüzünü, öbürü ise bu duyguyu bir tabloyu seyrederken hisseder. Kimileri bu duyguyu farklı bir müziği dinlemede, kimileri de gecenin karanlığında gökyüzünü seyretmede arar. Bu duygu, dental protezlerden tutun, bir binanın mimari yapısına kadar

Turkish Studies

çeşitli sanat dallarında ortaya çıkmaktadır. Dolayısı ile çeşitli toplumlarda, Üniversiteler bünyesinde Güzel Sanatlar Fakülteleri bile kurulmuştur. Bu fakültelerde, buldukları toplumlarda güzel sanatlardan kabul edilen çeşitli dersler okutulmaktadır.

B – İslâm’da Estetik

İslâm dininin temel kaynağı olan Kur’ân’ın pek çok ayetinde estetik kapsamına giren güzellik, süs, ziynet, sevmek ve benzeri kavramlar yer almaktadır. Allah, Kur’ân’da selamlaşmada bile güzelliğe dikkat çekmektedir:

وَإِذَا حُيِّئْتُمْ بِهِ بِحَسَنَةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

“Size bir selam verildiği zaman, ondan daha güzeli ile veya aynı selâm ile karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır.” (en-Nisa 4/86. Bu ve benzeri ayetlerde geçen güzellik, Arapça “hasune” fiilinden türemiş bir isimdir. “Hasune” fiili, “hasene” şeklinde de okunabilmektedir. Halil b. Ahmed, 2003, I, s. 318) ve güzelliği ifade eden bu fiil, türevleriyle birlikte Kur’ân’da 194 yerde geçmektedir. ; Abdülbaki, tsz, s. 202 vd.; “Hasune-yahsunu” fiilinin masdarı olan “husn” kelimesi, varlıkların ve olayların fiziki görünümündeki güzellik ile manevi anlamda ahlaki özelliklerin güzelliği için kullanılmaktadır. Bu açıdan “husn”, akıl, nefis ve duyuların hoş gördüğü her şey için kullanılabilir. ; Ezherî, 2004, III, s. 347 vd.; İsfahanî, 2011, s. 235 vd.; İbn Manzûr, 1994, IV, s. 123 vd).

Tefsir kaynaklarında bu ayette geçen selamın güzelliği hakkında çok çeşitli bilgiler verilmektedir. Süleyman Ateş, bu ayetin tefsirinde özet olarak şu bilgilere yer vermektedir:

“Selam, insanların birbirlerini sevmelerinin ilk adımdır. Çünkü selam, insanların birbirlerini severek aralarında dostluk kurmalarına vesile olmaktadır. İnsanlar, selamlaşarak tanışırlar. Bu ve benzeri ayetlerde haber verildiği gibi, herkese selam vermek, verilen selamı en güzeli ile almak, ilahi bir emirdir. Selam, insanlar arasındaki kırgınlığı gidererek aralarında barışın sağlanmasının yolunu açar. Burada savaş durumu ile ilgili ayetler arasına selam ayetinin konulmuş olmasının hikmet ve sebepleri vardır. Allah bununla, gerçek amacının insanlar arasında barışın sağlanması olduğunu belirtmektedir. O, bu mesajlarında düşman dahi olsa her selam verenin selamını almayı, barış isteyen ile barış kurmayı, dostluk isteyen ondan daha güzel bir dostluk kelimesi ile karşılık vermeyi emretmektedir. Allah, savaşta bile olsa selam vererek dostluk gösteren kimseye düşmanlık etmemeyi, ona, onun selamından daha güzel bir selam ile mukabelede bulunmayı haber vermektedir. Çünkü selam sözünden, yüreklere sevgi sızar.” (Ateş, tsz, II, s. 332 vd). Süleyman Ateş’in de burada açıklamaya çalıştığı gibi selam, Allah’ın insanlar arasında yaymaya çalıştığı güzel manevi bir estetikdir.

Kur’ân’da, insanların yaratılış sırlarının güzelliğe, yani estetiğe dayandığını haber vermektedir. “O, hanginizin amelinin daha güzel olacağı konusunda sizi imtihan etmek için yarattı” (Hûd 11/7). mealindeki ayette, bu konuya dikkat çekilmektedir.

Allah, Kur’ân’da Hz. Meryem’den bahsederken, onu güzellikle anmaktadır. Bu konudaki hitap şöyledir:

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا

“Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi” (Alu İmrân 3/37).

Turkish Studies

Allah, sosyal hayatımızda önemli bir yere sahip olan hayvanlardan da bahsetmekte, onlardaki estetiği “cemâl” ve “ziynet” gibi kelimelerle dile getirmektedir:

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْبِحُونَ وَحِينَ تُسْرَحُونَ وَتَحْمِلُ أُنْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ
وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ تَكُونُوا بِالْغَيْبِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرؤُوفٌ رَّحِيمٌ

“Hayvanları da yarattı. Onlarda sizin için bir ısınma ve birçok faydalar vardır. Hem de onlardan yersiniz. Onları akşamleyin getirirken, sabahleyin Salı verirken de sizin için bir güzellik (ve zevk) vardır. Onlar, ağırlıklarınızı, sizin ancak zorlukla varabileceğiniz beldelere taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok esirgeyicidir, çok merhametlidir. Hem binersiniz diye, hem de süs olarak atları, katırları ve merkepleri de yarattı. Bilemeyeceğiniz daha nice şeyleri de yaratır.” (el-Nahl 16/5-8).

Görüldüğü gibi bu ayetlerde, insanların hayvanlardan çok yönlü istifade ettikleri anlatılmaktadır. İnsanlar, hayvanların etinden, sütünden, derisinden, yününden yararlanmaktadır. Hayvanların insanlar için sağladığı ve bizim bilemediğimiz daha nice faydalar vardır. Bütün bunların yanında burada, hayvanların insan ruhuna kazandırdığı manevi bir estetikten de bahsedilmektedir. Ayette, “Onları akşamleyin getirirken, sabahleyin Salı verirken de sizin için bir güzellik (ve zevk) vardır” (en-Nahl 16/6). diye haber verildiği gibi, hayvanların akşamları eve gelişlerinde ve sabahları evden çıkışlarında öyle bir güzellik ve estetik vardır ki, bunu anlatmak mümkün değildir. Bu manevi haz, ancak yaşanır. Kur’ân, bu estetiği, “cemâl” (Yukarıda da geçtiği gibi “cema” kelimesi, bir sanat felsefesi terimidir, genel olarak çeşitli eşya ve olgularda varlığı hissedilen ve aynı zamanda insan ruhunda beğenme, hoşlanma, zevk alma gibi olumlu duygular ve yargılar doğuran nitelikleri ifade etmektedir. Salibâ, *el-Mu’cemu’l-Felsefi*, 1982, I, s. 407 vd; “Cemule-yecmulu” fiilinin masdarı olan “cema”, kelime olarak da herhangi bir şeyin maddi veya manevi güzelliğini ifade etmektedir. Halil b. Ahmed, 2003, I, s. 260; İbn Manzûr, 1994, III, 200 vd.; Güzelliği ifade eden cema, insanın maddi ve manevi bünyesinde var olan güzellik ile başkasına yapılan güzellik olmak üzere iki çeşit halinde değerlendirilebilir. Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v.), “Muhakkak ki Allah cemil yani güzeldir ve cemali yani güzelliği sever” (Müslim, İman, 39, hadis no: 147; İbn Hanbel, IV, 133, 134, 151.). diye buyurmuştur. Buna göre Allah, her yönü ile güzeldir ve ölçülemeyecek derecede fazla iyilikte bulunmaktadır. (İsfahânî, 2011, s. 202 vd). sözü ile dile getirmektedir. Burada, “Sizin için atları, katırları ve merkepleri binit ve süs hayvanı olarak yaratmıştır” (en-Nahl 16/8). mealindeki ayette de burada anılan hayvanlardaki süs, “ziynet” (Türkçede de süs ve zinet anlamında kullanılan “ziynet” kelimesi, “zâne (zeyene)” fiilinden türemiş bir isimdir. Bu ismin çoğulu, “ziyen” olarak kullanılır. “Zâne” fiili, herhangi bir şeyi veya herhangi bir insanı süslemek, güzelleştirmek ve benzeri anlamlar için kullanılmaktadır. İbn Manzûr, 1994, VII, s. 91; Bu fiil, Arap şiirinde de süslemek anlamında kullanılmıştır: “İnci, bazı yüzleri süslediği zaman, senin yüzünün güzelliği, inci için güzellik olur. (Ona güzellik katar).” Halil b. Ahmed, 2003, II, s. 204; “Zinet” kelimesi, türevleri ile birlikte Kur’ân’da kırk altı yerde (Abdülbaki, tsz, s. 335; daha çok güzellik, süs ve albeni anlamında kullanılmaktadır. Türkçede kullanılan zinet, Arapçadaki “tezeyyün” ve “tecemmül” kelimeleri ile karşılanır. Beşer, 2010, XXXVIII, s. 178; Rağib el-İsfahânî’ye (ö. 425/1033) göre gerçek ziynet, insanı dünya ve ahirette çirkinliklerden koruyan süstür. İnsanı bazı durumlarda ve belli şartlarda güzel gösteren süsler ise, geçici ziynetlerdir. İsfahânî’ye göre ziynet, genel olarak üç kısım halinde değerlendirilir. Bunlar, ilim ve doğru inanç gibi ruhânî ziynet, fiziki açıdan görülen bedeni ziynet ve mal ile makam gibi harici ziynetlerdir. (İsfahânî, 2011, s. 388 vd). kelimesi ile anlatılmaktadır. Kur’ân’ın başka bir yerinde bu kelime hakkında şu bilgiler verilmektedir:

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

“Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetinizi takının (güzel ve temiz giyinin), yiyeceğin, içecekten, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez. De ki: ‘Allah’ın kulları için yarattığı ziyneti ve temiz

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/35

rızkı kim haram kılmış?’ Onlara, ‘ Bunlar, dünya hayatında müminler içindir. Kıyamet gününde ise yalnız onlara özgüdür. İşte bilen bir topluluk için ayetleri ayrı ayrı açıklıyoruz’ de.” (el-A`râf 7/31, 32).

Bu ve benzeri (ez-Zuhruf 43/71). ayetlerde haber verildiğine göre güzelliklerdeki estetik, hem dünya hem de ahiret hayatı ile ilgili bulunmaktadır. Bu ayetlerde, ahiret hayatındaki nimetlerin güzellikleri de dile getirilmektedir. Bu ve benzeri pek çok ayetten anlaşıldığına göre, Kur`ân`da haber verilen estetik kavramı, insanların hem dünya hem de ahiret hayatındaki tüm güzellikleri kapsamaktadır.

Ayrıca bu ayetlerde, “*Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetinizi takınun*” (el-A`râf 7/31). denilmektedir. Nitekim Hz. Muhammed’in (s.a.v.) de bu konuda açıklamaları vardır.

Hz. Muhammed’in (s.a.v.) mescitte olduğu bir günde, saç sakalı karışık olan bir adam onun huzuruna varmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) eli ile işaret ederek dışarı çıkmasını, saçını sakalını düzeltmesini ve ondan sonra içeri gelmesini söylemiştir. Ardından adam Hz. Muhammed’in (s.a.v.) dediğini yapmış ve onun huzuruna geri dönmüştür. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle söylemiştir: “Sizce bu hal, şeytan gibi saç başı dağınık bir halde gelmekten daha iyi değil midir?” (Malik b. Enes, el-Muvatta, Kitabü’s-Şa`r, 2, hadis no: 7.)

Estetiğin kaynağını oluşturan müzik, şiir, edebiyat, resim, mimari, sanat gösterileri ve benzeri pek çok şey, yaratılış itibarı ile insan ruhunda var olan tabii duygulardır. Bu tür duygular, insan benliğinde var olup farklı şekillerde dışarıya akseden hassasiyetlerdir. Bilindiği gibi insanların beş duyu organları vardır. Bu organlardan her biri, kendine göre tabiattaki güzelliklerin estetiğini kavramaktadır. Örneğin göz, resim, mimari ve benzeri manzaralardaki estetiği kavrar. Onlardaki estetik unsur, kendini gözde göstermektedir. Dil, yiyecek ve içeceklerdeki güzellik ve zevkleri kavrar. Yiyecek ve içeceklerdeki estetik, dile, damağa yansımakta ve kendini onlarda hissettirmektedir. İnsan cildi, esen hoş bir rüzgârın tatlı etkisini ve ondaki estetiği hisseder. Burun ise, tabiattaki varlıklarda bulunan değişik kokuları ve bu kokulardaki hoş estetiği algılar. Çevremizde var olan tüm varlıkların çıkardığı değişik ses ve uğultularda bulunan haz verici güzellikler ise, insan kulağına hitap etmekte ve oradan insanın iç dünyasına intikal ederek yankı bulmaktadır. (Turgay, 2014, s. 7).

Kur`ân`ın daha pek çok yerinde, estetiği ilgilendiren sevgiden bahsedilmektedir. (el-En`âm 6/76; Yusuf 12/3; el-Mü`minûn 23/14; en-Nahl 26/125; es-Saffât 37/125; el-Hucurât 49/7). İslâm sanatındaki estetik prensipleri, insana hürriyet, ideal ve mutlak yaratıcıyı arama duygu ve düşüncelerini kazandırmaktadır. (Bahnassi, 2008, s. 632; Turgay, 2014, s. 4). Felsefeciler de insan hayatında önemli bir yeri olan güzellik ve estetik hakkında yorumlarda bulunmaktadır. Onlar, en yüce güzelliğin ve sanatın aslı kökünün Allah olduğunu ile sürmektedirler. (Sena, 1972, s. 30; Ayvazoğlu, 2000, XXII, 146). Felsefecilerden bazıları, evrendeki varlıklarda görülen ahenkteki güzelliği dile getiren ayetlerin üzerinde durmuşlar ve bunu, atomlardaki ahenk ile yorumlamaya çalışmışlar. (Foster, 2000, s. 124 vd). Hz. Ali (ö. 40/661), “Yazının güzelliği, elin dili ve dilin zarafetidir” (Koç, 2009, s. 139). diyerek güzel bir yazıyı hem yazmanın hem de söylemenin estetiğine dikkat çekmiştir.

C – Hz. Muhammed (s.a.v.) Ve Estetik

Hz. Muhammed (s.a.v.), hadislerinde çeşitli sanat dallarından bahsettiği gibi, bu sanat dallarının güzellik ve estetiğine de dikkat çekmiştir. Bu güzellik ve estetiği, onun sosyal hayatının her aşamasında görmek mümkündür. Onun, tüm insanlarla konuşması, adabı muaşeret, ticareti, oturup kalkması, hep güzellik, nezaket, hoşgörü, sevgi ve anlayış kuralları içerisinde olmuştur. Onun aile hayatında hanımları ve çocukları ile ilgili davranışlarında bile, güzel bir estetik anlayışı ile hareket ettiği malumdur. Hz. Muhammed’in (s.a.v.) davet, tebliğ ve tebyininde insanlar arasında ayırım yapmadığını, bunu en güzel şekilde yaptığını okumaktayız. Onun bütün bu güzelliklerini bir makalede dile getirmek mümkün değildir. Burada sadece onun bu konulardan bazıları ile ilgili

örnekler verip bu örneklerin üzerinde duracağız. O, her şeyden önce güzellik kavramını daima ön planda tutmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.), genel olarak güzellik kavramı hakkında şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

“Şunu kesin olarak bilin ki, Allah güzeldir ve güzelliği sever.” (Müslim, İman, 39, hadis no:147; İbn Mâce, Dua, 10, hadis no: 3860, 3861; Ebû Dâvûd, Daavât, 83, hadis no: 3506, 3507; İbn Hanbel, IV, 133, 134, 151). Bu hadiste geçen ve güzelliği ifade eden “*cemil*” kelimesi için çeşitli yorumlar yapılmıştır. Her şeyden önce güzellik, herhangi bir şeyde veya insanın aslında var olan güzellik ile insanın dışarıya yönelik yaptığı güzellik diye iki kısım halinde değerlendirilmektedir. Güzellik, bu derece geniş kapsamlıdır. Buna göre Allah’ın güzelliği, O’nun isim ve sıfatlarındaki güzellik ve O’nun kemalini ifade etmektedir. Bunun yanında, O’nun fiillerindeki her türlü güzellikler de bu cemal kavramının dâhilinde kabul edilmektedir. (Nevevî, 2001, II, s. 93 vd). Bundan anlaşıldığına göre güzelliğin, insanın özünde ve dışarıya yansıyan söz ve fiillerinde olması gerekir. İnsanın yaptığı her iş, sanat ve mesleği, bu güzellik kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir. Ona göre her kişinin, kendi işini, mesleğini veya sanatını bu anlayışla yapması icap eder. Bu durum, estetiğin, insan hayatının her alanını ne derece ilgilendirdiğini göstermektedir. Ancak bu güzellik anlayışının, insanı kibir ve gurura götürmemesi gerekir. Güzel giyinip nefsinin etkisinde kalan, kendini bu haliyle başkalarından üstün tutan ve başkalarını bu vesile ile hor gören kişilerin yaptığı, güzellik değil, haktan ayrılmaktır. Güzellik, her haliyle edep ve ahlak çerçevesi dâhilinde olmalıdır. (Ebû Dâvûd, Libâs, 26, hadis no: 4091, 4092; Hatâbî, 2010, III, s. 326). Hz. Muhammed (s.a.v.), başka bir hadiste pek çok konuda güzellik ile hareket etmenin gerektiğini özet bir şekilde dile getirmiştir:

إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِإِذَا أَحَدُكُمْ شَفَرْتَهُ، فَلْيُرْحَ دُبْحَتَهُ

“Muhakkak ki Allah, her şeyde güzelliği (nezaket ve zarafeti) emreder. Öldürseniz bile, bunu asil bir şekilde yapınız. Bir hayvanı kestiğiniz zaman, en güzel bir şekilde kesiniz. Herhangi biriniz hayvanı keseceği zaman, bıçağını bilesin ve keseceği hayvanı dinlendiresin.” (Müslim, Sayd, 57, hadis no: 1955.; Ebû Dâvûd’un süneninde bu hadisin anlamı, faklı bir şekilde iki parça halinde nakledilmiştir. (Ebû Dâvûd, Edâhî, 11, hadis no: 2815). Bu hadiste geçen öldürme kelimesi, genel anlamda kullanılmış bulunmaktadır. Kurban olarak hayvan kestiğimiz zaman, hayvanı en güzel bir şekilde kesmemiz gerektiği gibi, savaş, kısas ve had gibi durumlarda bile insanları cezalandırmada nezaket ve güzelliğe dikkat etmek gerekir. Savaş meydanında bile öldürülen insanın vücudu ile oynamamak icap eder. (Nevevî, 2001, XIII, s. 112). Müslüman olsun veya olmasın, insan dirisine de ölüsüne de değer verip saygı göstermek gerekir.

Her şeyde güzelliği ön planda tutan Hz. Muhammed (s.a.v.) bir seferinde bir heyeti bir yere gönderdiği zaman, heyette yer alan kişilere şöyle seslenmiştir: “Sizler, kardeşlerinizin huzuruna varıyorsunuz. Yolculuğunuzu güzel yapın. Üstünüzü ve başınızı düzgün ve temiz tutmada insanlar arasında örnek olun. Çünkü Allah, çirkinliği ve bilerek çirkin görünmeyi sevmez.” (Ebû Dâvûd, Libâs, 25, hadis no: 4089). Hz. Muhammed (s.a.v.), burada bizlere giyim kuşam hususunda temiz olmanın gerektiğine işaret ettiği gibi, düzgün ve güzel görünmenin önemini de vurgulamıştır. Bu hadiste dile getirilen çok önemli bir husus ise, insanların birbirlerine kardeş olduklarının vurgulanmasıdır. Kardeşlik duygusu, insanlar arasında iyiliğin ve güzelliğin yayılmasında etkili olmaktadır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) her şeyde olduğu gibi, müziğin de olumlu olanını benimseyip karşı çıkmamıştır. Hz. Aişe’den rivayet edildiğine göre, Ensar kabilesinden iki kız çocuğu, onun yanında Ensarın Buas savaşında karşılıklı söyledikleri şiipleri nağmeler halinde söylüyorlardı. Bu çocuklar,

Turkish Studies

şarkıcı da değildiler. O gün de Ramazan Bayramı idi. Tam o sırada Hz. Aişe'nin babası Hz. Ebubekir (ö. 13/634) içeri girmiş ve ona, "Peygamberin evinde şeytan sözlerini mi söylüyorsunuz!" diyerek tepkisini ortaya koymuştur. Orada hazır bulunan Hz. Muhammed (s.a.v.), "Yâ Ebâbekir! Muhakkak ki her milletin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır" (Buhârî, İdeyn, 2, hadis no: 949; 3, hadis no: 952; Müslim, İdeyn, 16, hadis no: 892; Benzer hadisler için bkz. Buhârî, Cihâd, 81, hadis no: 2906; Müslim, İdeyn, 17; İbn Mâce, Nikâh, 21, hadis no: 1897, 1900, 1901; İkâmeti's-Sala, 163, hadis no: 1302, 1303. Bu hadiste geçen "Buâs" kelimesi, Medine'de oturan Evs ve Hazrec kabilelerinin arasında meydana gelen ve yaklaşık 120 yıl süren savaşların vuku bulduğu bir kalenin ismidir. Bu savaş, "Buâs" kalesi çevresinde meydana geldiği için, bu savaşa "Buâs" savaşı denmektedir. Kirmânî, 2010, IV, s. 65; İbn Hacer, 2005, III, s. 1343; Aynî, 2002, V, s. 155; Gürânî, 2008, III, 66; Kastalânî, 2012, II, s. 639; Hatiboğlu, 2012, V, s. 319; Çubukçu, 1992, VI, s. 340; Yine bu hadiste geçen "Mezmûr" kelimesi, düdük, ney ve kaval gibi üfürülmekle çalınan çalgılar demektir. Bir de "Mazmûr" kelimesi, makamla şiir okuma manasına da gelmektedir. Ayrıca Ahd-i Atîk'te Hz. Dâvûd'a ve başkalarına nisbet edilen, İslâm âlimlerince Zebûr'a tekabüt ettiği kabul edilen ilâhi, dua ve münacatlara verilen bir isimdir. Kirmânî, 2010, IV, 67; İbn Hacer, 2005, III, s. 1344; Aynî, 2002, V, s. 155; Gürânî, 2008, III, 66; Kastalânî, 2012, II, 640; Hatiboğlu, 2012, V, s. 319; Harman, 1988, I, s. 498 vd.) diyerek onun tepkisinin yersiz olduğunu dile getirmiştir.

Hz. Ebûbekir Hz. Aişe'nin yanına girdiği zaman, Hz. Muhammed (s.a.v.) yan tarafı üzerine yatmıştı ve yüzü öbür tarafa dönük idi. Hz. Ebubekir, onun uyduğunu tahmin ettiği için böyle bir müdahalede bulunmuştur. Aslında uymadığı halde uzanarak onları dinleyen Hz. Muhammed (s.a.v.) konuşulanlara müdahale etmiş, bu konuya açıklık getirmiş ve bayramın dini açıdan sevinç, mutluluk, ve bir tür eğlence olduğunu dile getirmiştir. (Kirmânî, 2010, IV, s. 67; İbn Hacer, 2005, III, s. 1344 vd; Aynî, 2002, V, s. 156; Gürânî, 2008, III, s. 66; Kastalânî, 2012, II, s. 640; Sâbûnî, 2014, II, s. 122). Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu tavrı, bir hoşgörü örneğidir. Buna göre, yerine göre şarkı söylenecek, yerine göre şiir söylenecek ve yerine göre insanlar eğlenecektir. İnsanları sosyal hayatın zevk ve güzelliklerinden uzaklaştırarak onları monoton bir hayatı yaşamaya zorlamak doğru değildir. Ancak hiç şüphesiz bütün bunlar İslam dininin helal ve haram çerçevesi dahilinde olmalıdır.

Bu hadiste bildirilen şiirler, şehevî duygulara hitap ederek insanı kötülüğe teşvik edecek türden tağanni değildi. Bunu söyleyenler de henüz küçük yaştaki çocuklardı ve şarkıcılığı sanat haline getiren şarkıcılar değildi. Nağmeli bir şekilde şarkı, türkü ve şiir söyleme konusu, âlimler arasında tartışma konusu olmuştur. (Aynî, 2003, V, s. 154; Gürânî, 2008, III, s. 66; Kastalânî, 2012, II, s. 639; Hatiboğlu, 2014, IV, s. 72 vd; V, 320 vd). Kanaatimize göre, herhangi bir şekilde insanı kötülüğe götürmede etkili olan müzikten uzak durmak gerekir. Onun dışında kalanın dini açıdan sakıncası yoktur.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِبَعْضِ الْمَدِينَةِ، فَإِذَا هُوَ بِجَوَارٍ يَصْرَبِينَ بِدُفُونٍ، وَيَتَعَنَّيْنَ، وَيَقْلَنَ:
نَحْنُ جَوَارٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ ... يَا حَبَّأَ مُحَمَّدٌ مِنْ جَارٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَأُحِبُّكُمْ»

Enes b. Malik'ten (ö. 179/795) rivayet edildiğine göre, Bir gün Hz. Muhammed (s.a.v.) Medine'de dolaşıyordu. O sırada tef çalıp şarkı söyleyen kızlarla karşılaşmıştı. Kızlar, şarkılarında, "Biz, Neccar Oğullarının kızlarıyız. Muhammed, ne güzel, ne iyi komşudur" anlamındaki şiirleri söylüyorlardı. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) onlara, "Allah, benim sizi sevdiğimi çok iyi biliyor" diyerek onlara seslenmişti. (İbn Mâce, Nikâh, 21, hadis no: 1899). Hz. Muhammed (s.a.v.), bu ifadeleri ile o kızlara tepki göstermemiş, onlara olan sevgisini ve yakınlığını dile getirmişti. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu tavrı, onların yaptıklarını tasvip ettiğini göstermektedir.

Çeşitli sanat eserlerinin olumlu tarafını benimseyen Hz. Muhammed (s.a.v.), yerine göre şiiri de benimsemiştir. Nitekim o, Ka'b b. Züheyr'in (ö. 24/645) kendisine okuduğu bir şiirden dolayı çok memnun olmuş, "Bürde" adı verilen ve günümüzde Topkapı Sarayı Müzesi'nde muhafaza edilen hırkasını onun omuzlarına koymuştur. Bundan dolayı Ka'b'ın okumuş olduğu şiire, "Kasidetü'l-Bürde" adı verilmiştir. (Demirayak, 2001, XXIV, s. 567).

Turkish Studies

Hiz. Muhammed (s.a.v.), zararlı olmayan, kötülüğü dile getirmeyen, iyilikte kullanılan şiirler için, “إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةً” “Muhakkak ki şiirde hikmet vardır” diyerek, (Buhârî, Edep, 90, hadis no: 6145; Ebû Dâvud, Edep, 95, hadis no: 5010; İbn Mâce, Edep, 41, hadis no: 3755, 3756). lafız ve manasında güzellik ve estetik olan şiirleri tasvip ettiğini anlatmıştır. Çünkü hikmet, her türlü kötülüğe engel, doğru, yararlı, faydalı hakka uygun, doğru ve güzel söz demektir. (Kirmânî, 2010, X, s. 480; İbn Hacer, 2005, XII, s. 7331; Sâbûnî, 2014, V, s. 371). Hiz. Muhammed (s.a.v.), bu tür güzel ve faydalı söz ve şiirleri tasvip etmiştir. Çeşitli rivayetlerde haber verildiğine göre, onun yanında cahiliye dönemine ait güzel söz ve şiirler anlatıldığı zaman, itiraz etmemiş, hatta dinlerken onun hoşuna gitmiş ve tebessüm etmiştir. (Aynî, 2002, XV, s. 279 vd; Kastalânî, 2012, XIII, s. 155; Sâbûnî, , 2014, V, s. 371). Burada Hiz. Muhammed’in tasvip ettiği şiir, yalan, hakaret, iftira, aşırılık ve benzeri her türlü kötülükten uzak, aynı zamanda kulağa hitap eden güzel söz demektir. (İbn Hacer, 2005, XII, s. 7329 vd).

Bir de Hiz. Muhammed (s.a.v.), şiir ve benzeri güzel sözlerin estetik ve güzelliğini, “ إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمًا وَاللَّيْبَانِ سِحْرًا، وَإِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمًا ” “Muhakkak ki sözde sihir (etkileyici manevi güç) vardır” (Ebû Dâvud, Edep, 96, hadis no: 5011). demek sureti ile dile getirmiştir. Çünkü sözün güzellik ve estetiği, insan ruhunu etkiler, onun dikkatini cezbeder, insanın güzellik ve zevk duygularını kabartır. (Bu hadiste dile getirilen sözün güzelliği, estetiği ve etkisi hakkında geniş bilgi için bkz. Hatâbî, 2010, III, s. 604 vd.; İbn Hacer, 2005, XII, s. 7331).

Hiz. Muhammed’in (s.a.v.), “أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا” “İman bakımından en kâmil olanınız, ahlakî güzel olanınızdır” (Ebû Dâvud, Sünne, 14, hadis no: 4682; Tirmizî, Redâ, 11, hadis no: 1162; İman, 6, hadis no: 2612; Dârimî, Rikâk, 74, hadis no: 2689; İbn Hanbel, II, 250, 472, 527, VI, 47, 99). demesi, onun her şeyde, ahlak kurallarında bile güzel hareket etmenin önemi üzerinde durduğunu göstermektedir.

Hiz. Muhammed (s.a.v.)’in hadislerinde haber verdiği bu tür bilgiler ve onun davranışları, onun güzellik, zarafet ve estetik hakkındaki kanaatini yansıtmaktadır. İnsanoğlu, sadece inanan, düşünen, üreten ve tüketen bir varlık değildir. O, aynı zamanda çevresini düzenleyen, her şeye bir güzellik katan ve çeşitli sanat eserlerini ortaya koyan bir varlıktır. İnsanın bu yönü, onun estetik duyguya sahip bir varlık olduğunu göstermektedir. Eğer insanı, yaratanına kavuşmaya çalışan bir kuşa benzetecek olursak, kanadının mutlaka çeşitli sanatlar ve bu sanatlardaki estetik olduğunu görürüz. (Çam, 1994, s. 9; Aydın, , s. 9).

Hiz. Muhammed’in (s.a.v.) sosyal hayatındaki çeşitli davranışlarını incelediğimiz zaman, onun söz ve hareketlerinde estetiğe dikkat ettiğini öğreniyoruz. Örneğin onun oğlu İbrahim’in kabri düzeltilmesi zaman, Hiz. Muhammed (s.a.v.) kabrin kenarında taşta benzer bir şeyi gördüğünde onu parmakları ile düzeltmiş ve “Biriniz bir iş yaptığı zaman, o işi tam yapın” demiştir. Başka bir rivayette haber verildiğine göre, Hiz. Muhammed’in oğlunun kabri kazıldığı zaman, o, kabrin kenarında duruyordu. Kabirdeki bir yarığı görmüş, eline bir kerpiç parçasını alarak kabri kazan kişiye vermiş ve o boşluğa koymasını söylemiştir. Bunu yapan Hiz. Muhammed (s.a.v.), orada hazır bulunanlara da şöyle hitap etmiştir: “Muhakkak ki bu tür şeylerin hiç kimseye zararı ve faydası olmaz. Ancak o, insanın gözüne hoş görünmez.” (İbn Sa’d, 2014, I, s. 141 vd). Hiz. Muhammed’in (s.a.v.) bu davranışı, onun gözle görülen şeylerdeki estetiğe ne kadar önem verdiğini ortaya koymaktadır.

Netice olarak Hiz. Muhammed’in (s.a.v.) hayatını incelediğimiz zaman, onun her alanda tüm duyu organları ile ilgili konularda güzele ve estetiğe önem verdiğini görmekteyiz.

Sonuç

İnsanların dünya ve ahirette huzur ve saadet içerisinde yaşamasını hedefleyen İslâm dini, insanı maddi ve manevi her alanda uyarmaktadır. İnsanın maddi yönden rahat bir hayat sürdürebilmesi için, mutlaka manevi yönden rahat olması gerekir. Bu nedenle İslâm dininin iki ana temeli olan Kur’ân ve sünnette, insan hayatının manevi yönünü ilgilendiren pek çok açıklamalar bulunmaktadır. İnsanın tüm duyu organlarına hitap eden güzellik ve estetik, insan hayatının manevi yönünde önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bu nedenle Kur’ân ve sünnetin pek çok yerinde,

Turkish Studies

güzellik ve estetiği ilgilendiren açıklamalar bulunmaktadır. Bilhassa Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatı, her yönü ile bir hoşgörü, güzellik, temizlik, zarafet, nezaket, iffet ve incelik örneğidir. Bütün bunlarda, estetiğin en güzelini okumaktayız. Onun hayatındaki estetik ve güzelliği, bir konu ile sınırlandırmak mümkün değildir. İster aile içerisinde ve ister toplum içerisinde, onun tüm insanlarla ilişkilerinde en güzel bir şekilde davrandığı bilinmektedir. O, aile içerisinde çocuklarına karşı en iyi bir baba olduğu gibi, eşlerine karşı da en iyi bir koca idi. Bununla beraber toplum içerisinde her insana karşı en iyi bir dost ve arkadaşı. Kur'an'da, "Muhakkak ki Allah Resulünde sizin için güzel bir örnek vardır" (el-Ahzâb 33/21). diye haber verildiği gibi o, inanan insanlar için her türlü güzellikte bir örnektir. Buna göre Müslümanların sosyal hayatlarının her alanında onu örnek almaları gerekir.

KAYNAKÇA

- Abdulgani, M. F. (tsz.). *el-Mu'cemu'l-Mufehres li Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ateş, S. (tsz.). *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, (12 cilt). İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Aydın, M. (1986). "İslâm'ın Estetik Görüşü", *Kubbe Altı Akademi Mecmuası*, Ekim 1986.
- Aydınlı, A. (2012). *Hadis İstılahları Sözlüğü*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Aynî, Bedruddin Ebî Muhammed Mahmud b. Ahmed. (2002). (ö. 855/1451), *Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, (16 cilt). Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Ayvazoğlu, B. (2000). İlmü'l-Cemâl. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (ss. 146-148). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Bahnassi, A. (2008). Sanat ve Estetik Yaratıcılık (Z. Durukal. Çev.) İhsanoğlu, E. (Ed.) Ankara: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Beşer, F. (2010). Süslenme. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (ss. 178-180). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Buhârî, EbûAbdillah Muhammed b. İsmâil. (tsz.) (ö. 256/870), el-Câmiu's-Sahîh, Beyrut: Şirketu Dari'l- Erkam b. Ebi'l- Erkam.
- Cevizci, A. (2013). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Cürcânî, Ali b. Muhammed eş-Şerif. (1990). et-Ta'rifât, Beyrut: Yayın Evi. Yok.
- Çam, N. (1994). *İslâm'da Sanat, Resim ve Mimari*, Ankara:
- Çubukçu, A. (1992). Buâs. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (ss. 340). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fadl b. Behrâm.(2011). (ö. 255/869), *Sünenü'd-Dârimî*, Mustafa Dîb el-Buğ. (thk.), (2 cilt). Dimaşk: Dâru'l-Mustafa.
- Demirayak, K. (2011). Kasidetü'l-Bürde. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (ss. 566-568). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'âs es-Sicistânî el-Ezdi.(tsz.). (ö. 275/888), *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Muhammed MuhyiddinAbdulhami. (thk.), (2 cilt). İstanbul: el-Mektebetu'l-İslâmiyye.

- Ebû Zehra, M. (tsz.). *Usûlu'l-Fıkh*, Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî.
- Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed bin Ahmed bin el-Ezher el-Herevî.(2004). (ö. 370/980), *Tehzîbu'l-Luġa*, thk. Ahmed Abdurrahman Muhaymir(thk.), (12 cilt). Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Ferrâ, Ebû Zekerîya Yahya b. Ziyâd. (tsz.) (ö.207/822), *Meâni'l-Kur'ân*, Abdülfettah İsmail Şelebî. (thk.), (3cilt). Basım yeri yok.
- Foster, J. B. (2000). , *Max'ın Ekolojisi*, İstanbul: Epos Yayınları.
- Gürânî, Şemsuddin Ahmed b. İsmail b. Osman b. Muhammed el-Gürânî'dir.(2008). (ö. 893/1488). “*el-Kevserü'l-Cârî ilâ Riyâdi Ehâdîsi'l-Buhârî*”, Ahmed İzzu İnâye.)thk.), (11 cilt). Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- Halil Bin Ahmed, EbûAbdirrahman el-Ferâhîdî.(2003). (ö. 150/791), *Kitabu'l-Ayn*, thk. Abdülhamid Hendâvî(thk.), (4 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Harman, Ö. F. (1988). Ahd-i Atîk. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*(ss. 344-501). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Hatâbî, Ebû Süleyman Hammad b. Muhammed el-Bestî.(2010). (ö. 388/998), *Meâlimü's-Sünen Şerhu Süneni Ebî Dâvûd*, Muhammed Subhî b. Hasan Hallâk.(thk.), (3 cilt). Riyad: Mektebetü'l-Meârif.
- Hatiboġlu, H.(2012). *Sünen-i İbni Mâce Tercemesi ve Şerhi*, (9 cilt).İstanbul:Kahraman Yayınları.
- Höfel, L. (2006). *Estetik Psikolojisi*, İstanbul: Vestiyer Yayıncılık.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali.(2005). (ö. 852/1448), el-Askalanî, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî*, (15 cilt). Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye.
- İbn Hanbel, Ahmed b. Muhammed. (tsz.). (ö. 241/855), *Müsned*, (30 cilt). Beyrut: Basım Yeri Yok.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fida İsmail b. Kesîr el-Kureşî ed-Dimeşki.(tsz.). (ö. 774/1372), Tefsîru İbn Kesîr, (4 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kalem.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni. (1998). (ö. 273/886), *Sünen*, thk. Beşşâr, Avvâd Ma'rû. (thk.), (4 cilt). Beyrut: Dâru'l-Cîl.
- İbn Manzûr, Cemaluddin Muhammed b. Mukerrem.(1994). (ö. 711/1311), *Lisanu'l-Arap*, (15 cilt). Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed.(2014.). (ö. 230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, (8 cilt). Beyrut: Dâru Sadr.
- İsfahânî, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed er-Raġîb.(2011). (ö. 502/1108), “*Müfredâtu Elfâzi'l-Kur'ân*”, thk. Safvân Adnân Dâvûdî. (thk.), Dımaşk: Dâru'l-Kalem.
- Karakaş, A.(2017). “*Oksidentalizmde Etik Değerler*”, 26, 175-200.
- Kasımî, M. C. (1987). *Kavâidu't-Tahdîs min Funûni Mustalahi'l-Hadîs*, Muhammed Behçet el-Baytar, (thk.), Beyrut: Daru'n-Nefâis.
- Kastalânî, Şehâbuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed. (2012). (ö. 923/1517), *İrşâdu's-Sârî li Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, (15 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Kirmânî, Şemsuddin Muhammed b. Yusuf. (2010). (ö. 787/1084), *Şerhu'l-Kirmânî alâ Sahîhi'l-Buhârî*, (12 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

- Koç, T. (2009). *İslâm Estetiği*, İstanbul: İsam Yayınları.
- Koçyiğit, T. (1992). *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Rehber Yayıncılık.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. (2006.). (ö. 671/1272), *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân*, (18 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî.
- Malik B. Enes, Ebû Abdillâh. (tsz.). (ö. 845/1442), *el-Muvatta'*, Beyrut: Darulhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- Mâverdî, Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib el-Mâverdî el-Basrî. (2012.). (ö. 450/1058), *en-Nuketü ve'l-Uyûn*, (6 cilt). Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Münâvî, Muhammed Abdurrauf. (1938.). *Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Camii's-Sağîr*, (6 cilt.). Mısır: Matbaatu Mustafa Muhammed.
- Müslim, Ebu'l-Huseyn b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbü'rî. (1998.) (ö. 261/874), *Sahîhu Muslim*, Beyrut: Daru İbn Hazm.
- Nevevî, Muhyiddin Ebû Zekeriyya Yahyâ bin Şeref. (2001.). (ö. 676/1277), *Sahîhu Muslim bi Şarhi'n-Nevevî*, Rıdvan Câmî' Rıdvan. (thk.), (18 cilt). Kahire: el-Mektebetu's-Sakafî.
- Sâbûnî, M. A. (2014.). , *eş-Şerhu'l-Muyesser li Sahîhi'l-Buhârî el-Musemma ed-Dureru ve'l-Leâlî bi Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, (5 cilt). Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye.
- Saliba, C. (1982.). *el-Mu'cemu'l-Felsefî*, (2 cilt.). Beyrut: Basım Yeri Yok.
- Sena, C. (1972.). , *Estetik*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr. (2013.). (ö. 310/922), *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, (11 cilt). Beyrut: Dâru İbn Hazm.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. (1992.). (ö. 279/892), *Sünen*, (5 cilt). İstanbul: Basım. Yeri Yok.
- Turgay, N. Kur'ân ve Sünnet Açısından Estetik (Müziğin Bu Alandaki Yeri), ss. 1-16.
- Yazır, M. B. (1981.). *Kalem Güzeli*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin, *et-Tefsîr ve'l-Mufessirûn*, Dâru'l-Erkâm, Beyrut tsz.
- Zeydan, A. (1979.). *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkh*, İstanbul: el-Mektebtü'l-İslamiyye.
- Zeydan, A. ve Abdulkahhar D. A. (2011.). *Ulûmu'l-Hadîs*, Dımeşk: Müessesetü'r-Risâle.